

CADRUL GEOGRAFIC ȘI ENTOGRAFIC AL DEPRESIUNII JIBLEA—BERISLĂVEȘTI

ION OPREA

La sud de Masivul Cozia, chiar la poalele lui se găsește cuibărită depresiunea subcarpatică Jiblea-Berislăvești.

Poziția sa, sub bordura sudică a munților Cozia o situează în zona subcarpatică, constituind o parte din ulucul depresional din cadrul Subcarpaților Getici. Privită de pe una din spinările ce coboară din creasta sudică a Coziei, sau de pe înălțimile înconjurătoare, putem cuprinde întreaga ei desfășurare asemenea unui lung coridor prin care sînt drenate către Olt, prin valea pîrului Coisca, toate apele ce coboară pe clina sudică a Coziei. Spre nord, Masivul Cozia străjuie depresiunea cu creasta sa zimțată, și pleșuvă, cu pante repezi, greu accesibile.

Cei peste 1 300 m cu care Cozia se ridică deasupra depresiunii fac ca acest masiv să pară și mai impozant decît este în realitate, și totodată să precizeze o limită clară, asemenea unei uriașe pietre de hotar, între munte și zona deluroasă, din sud.

Ca întindere, Depresiunea Jiblea-Berislăvești, nu este prea mare — suprafața întregii arii depresionale este de aproximativ 100 km², fiind situată în partea nord-estică a județului Vâlcea, cea mai mare parte întinzîndu-se în estul Oltului pe valea Coisca.

Relieful depresiunii se prezintă etajat, format dintr-o treaptă redusă ca altitudine, cu valori cuprinse între 200—600 m, ce corespunde cu axul longitudinal al depresiunii și o treaptă mai înaltă ce reprezintă suprafața din care fac parte dealurile înconjurătoare din nord și sud. Datorită asimetriei reliefului ca urmare a unei structuri monoclinale, apare evident relieful structural de tip cuestă.¹ Constituția geologică este favorabilă dezvoltării unor culmi paralele, orientate N—S, și care sînt prelungirile plaiurilor ce înaintează dinspre Cozia terminîndu-se prin gruiuri mai mult sau mai puțin prelungi, dar liniile generale ale reliefului și forma însăși a depresiunii se datoresc configurației generale a rețelei hidrografice, care prin acțiunea sa neînteruptă, a dus la desăvîrșirea formelor principale ale reliefului actual.

¹ Badea Lucian „Depresiunea Jiblea — studiu geomorfologic”.

Asimetria caracteristică depresiunii cu versantul nordic prelung și domol, permite ca prin expunerea ei, spre sud să aibă mereu soarele în față, totodată muntele îi asigură adăpost în fața curenților reci. Ferit de geruri, puternice, iarna, (aerul rece din munte se scurge în lungul văilor) primenite în timpul verii de aerul răcoros a oferit, și oferă condiții prielnice, pentru creșterea pomilor fructiferi, viță de vie, și chiar castan dulce.

Prin poziția sa, geografică a constituit totdeauna un adăpost izolat și sigur foarte prielnic, pentru stabilirea și dezvoltarea unor vechi așezări lucru dovedit de urmele arheologice și izvoarele istorice.

Una din trăsăturile caracteristice constă în faptul că așezările omenești s-au dezvoltat extrem de bine în condițiile de relief. Această depresiune ocupînd o zonă de contact cu muntele prin așezarea sa geografică, a determinat ca populația să fie mai densă. Această situație se explică prin faptul că aceste locuri erau mai ferite, la care a contribuit și configurația reliefului local, îndeajuns de fragmentat. În această zonă asemănător tuturor așezărilor ce s-au dezvoltat în depresiunile ce se înșiră de la est la vest, în partea de nord a județului Vâlcea, s-au menținut pînă nu demult iar în mare parte și astăzi, aspecte ale structurii tradiționale a așezărilor omenești, aspecte ale modului de organizare internă a satelor.

Și azi, se poate observa mai ales în partea de sud a depresiunii că în lungul șoselei Călimănești-Berislăvești, ce urmează cursul văii Coisca sînt înșirate cu precădere case noi în timp ce majoritatea gospodăriilor se află pe dealuri, ades departe de șosea. Procesul apropierii de drum a început încă din secolul al XIX-lea, odată cu pătrunderea relațiilor capitaliste la sate, și s-a accentuat ulterior favorizînd menținerea tipului de așezări, cu case risipite, caracteristic zonelor tradiționale de deal și munte.²

În depresiunea Jiblea-Berislăvești, întîlnim următoarele tipuri de sate :

- sate de tip răsfirat : Sălătrucel-Berislăvești, Dăngești, Jiblea ;
- sate de tip risipit : Șerbănești, Pătești, Seaca, Rădăcinești, Robaia.

Din punct de vedere al așezării satelor după formele de relief, întîlnim următoarele categorii :

- sate de vale : Jiblea, Sălătrucel, Berislăvești, ce au gospodăriile situate pe terase joase, în apropierea cursului Văii Coisca sau Olt ;
- sate de coastă, ce au gospodăriile risipite pe dealuri : Șerbănești, Pătești, Seaca, Robaia.

Înprejurările menționate de relativa izolare, ce au caracterizat satul și gospodăria tradițională, au avut consecințe nemijlocite, asupra culturii și civilizației populației locale, acționînd în direcția păstrării caracterelor autentice de străveche tradiție, pe de altă parte, în direcția găsirii de noi forme în arhitectură, unelte casnice și gospodărești, obiecte de artă populară, care să satisfacă nu numai utilitarul ci și gustul pentru frumos, al localnicilor.³

² Arta populară din Vâlcea, — monografie album — 1972.

³ Idem, cap. Arhitectura.

Pământul de astăzi al depresiunii Jiblea-Berislăvești constituie o zonă de străveche locuire și activitate umană, cele mai vechi urme conducându-ne pînă în epoca pietrii, lucru dovedit de mărturiile arheologice, ce atestă vechi așezări dacice, urme ale vieții daco-romane, și romane.

Existența unor locuri și monumente cu o frumoasă și zbuciumată istorie ne conduce la ideea că ele își au originea și viața, bine definită în această zonă geografică a țării noastre. Dacă ne referim la toponimia localităților, la nume de familie și persoane, denumiri de obiecte și ocupații, obiceiuri, așezările din depresiunea Jiblea, sînt sate românești, rezultat al unui îndelungat proces de muncă și luptă a unei populații și zone ce a făcut parte din fosta provincie istorică Țara Românească.

Informații sigure de așezări bine constituite și cu o activitate socială intensă, apar încă de la sfîrșitul secolului al XIV-lea de la domnia lui Mircea cel Bătrîn.

Printre primele atestări documentare menționăm : 1388 satele Călimănești, Jiblea ; 1424 — Berislăvești ; 1488, Șerbănești, Seaca, Sălătrucel ; 1490 — Scăueni, Pătești, Dăngești.

Mărturii ale unei vieți feudale pe aceste meleaguri, constituie și cele două monumente istorice de valoare artistică-arhitecturală : biserica cu zidurile în ruină, dar încă semete, de la Berislăvești și biserica cu splendidul turn, de la Scăueni.

Pictura celor două biserici imită pe cea de la Cozia, iar monumentul de la Berislăvești, din punct de vedere al stilului arhitectonic, este aproape o copie a mării ctitorii a lui Mircea cel Bătrîn.

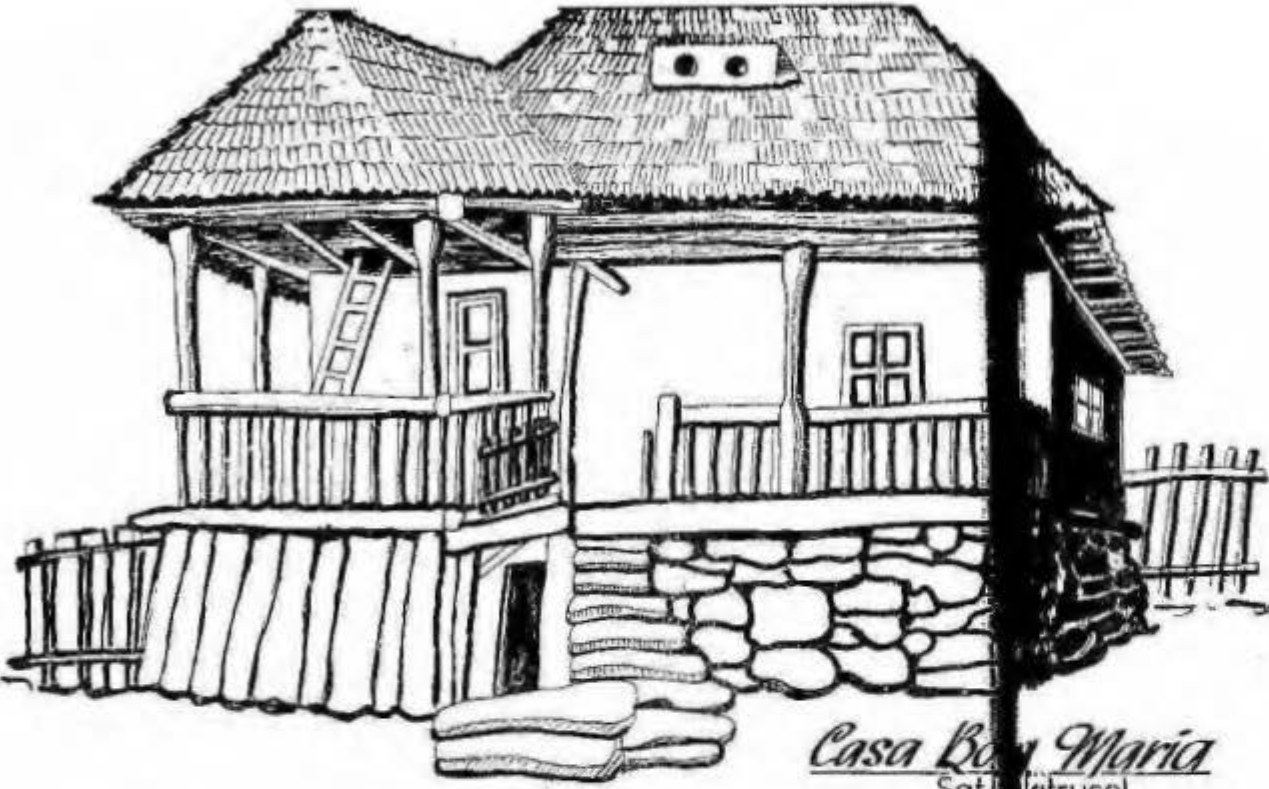
În veacurile al XVIII-lea și al XIX-lea în mare parte, existau sate libere. Diferențierile sociale, s-au răsfrînt nemijlocit și în cultura populară, în organizarea gospodăriilor, în arhitectură și port.

Ocupațiile tradiționale ale locuitorilor din depresiunea Jiblea-Berislăvești, au constatat în creșterea vitelor, agricultura și pomicultura. Dintre culturile agricole, menționăm porumbul și cartoful și într-o măsură mai redusă ovăzul. Ca meșteșuguri mai importante, care într-o oarecare măsură se mai practică și astăzi, este cojocăritul, (Jiblea), olăritul (Sălătrucel), spătăritul (Dăngești), dulgheritul (Robaia), dogăritul (Sălătrucel, Rădăcinești).

Interes mai deosebit, prezintă olăritul, meșteșug care și în prezent satisface cerințele încă actuale ale populației rurale. Argila, de bună calitate și din abundență, a contribuit la dezvoltarea acestui meșteșug încă din timpuri îndepărtate, în majoritatea satelor, dar care astăzi se păstrează doar în centrele Sălătrucel și Rădăcinești. Oalele lucrate aici, sînt folosite ca vase de flori, de păstrat untura, vase pentru apă, cît și străchini. Desfacerea produselor se face acasă în ajunul sărbătorilor tradiționale, în care populația potrivit unui vechi obicei, dăruiește rudelor și vecinilor oale de pămînt.

Apocope în toate satele cercetate, se practică albinăritul, care mai păstrează încă formele tradiționale, putîndu-se observa, unelte destul de rudimentare, mai ales stupi (uleiuri) în buduroi, ca și ustensile legate de albinărit, foarte vechi.

Casa Bani Maria
Satul Iatru

Pimnița - Ticleanu Gheorghe
Comuna Berislăvești, sat Scăune

În satele așezate pe valea Coisca, se practică și vărăritul — mătoria primă fiind aleasă din albia riului. În acest sens, se mai întâlnesc încă, cuptoare de ars var (varnițe) unele de proprietate obștească, altele individuale.

Aceste ocupații cu puternice tradiții în trecut, cunosc astăzi o nouă manifestare datorită noii organizări sociale, a muncii. În anii socializmului a luat o dezvoltare impresionantă, pomicultura care datorită condițiilor pedo-climatice favorabile constituie o adevărată bogăție, pentru aceste meleaguri. Livezile mai vechi, cu soiuri mai puțin productive, au fost înlocuite cu plantațiile masive ce constituie o principală sursă de venituri pentru locuitori. Exploatarea forestieră, cu mijloace mecanizate, a făcut să atragă o parte însemnată a populației la munca în exploatarea forestieră. Mai trebuie menționat fenomenul de atragere a unui însemnat număr de oameni, la întreprinderile industriale, ale județului, pe șantierele construcțiilor de hidrocentrale de pe riul Olt.

Astăzi, asistăm la un amplu proces de transformare a satelor; de-a lungul șoselei, se înșiră cu precădere case noi.

Apropierea gospodăriilor tradiționale de drum, constituie un proces în plină desfășurare, care are loc ca urmare a noilor condiții de viață în socialism, când interesele de a comunica permanent cu alte așezări, de a-și perfecționa bunurile materiale și spirituale, pentru a însuși cuceririle moderne ale culturii și civilizației, sînt incomparabil mai puternice, față de trecut. Lucrările pentru realizarea schițelor de sistematizare pentru toate comunele și satele, vor avea repercusiuni importante asupra modernizării așezărilor, și în același timp în însăși viața locuitorilor, pentru care se vor realiza mai ușor lucrările edilitare, de folosință colectivă (alimentare cu apă, canalizare, căi de comunicație).

ARHITECTURA

Privind cu atenție, de pe virful Coziei, se poate vedea cu înclintare, vasta panoramă deschisă a depresiunii Jiblea-Berislăvești, cu culmi ușor ondulate, acoperite cu păduri, la adăpostul cărora se ivesc casele, așezările risipite pe mari distanțe.

Se poate observa, că satele ocupă locurile cele mai prielnice, că locul fiecărei case, a fost parcă ales, că gospodăriile sînt ordonate, după anumite reguli. Toate acestea explică existența unei preocupări estetice, modelată, de-a lungul multor generații de oameni, trăind de secole pe același pămînt strămoșesc.

Folosirea optimă a terenului și a mediului geografic, amplasarea gospodăriei în așa fel încît să evite aglomerația greoaie înscamă mai mult delicatețe, și discreție, decît izolare și închidere⁴. În satele depresiunii Jiblea-Berislăvești, se întîlnesc toate tipurile de case caracteristice, arhitecturii populare vîlcene, precum și unele tipuri specifice altor zone etnografice.

Dar ce este semnificativ, — tipurile vechi sînt mult răspîndite și încă păstrate pe o arie mult vastă. În această zonă, se întîlnesc case, cu o singură încăpere și prispă, uneori mărginită cu stilpi și balustradă, cu traforări, case cu două încăperi; tindă și cameră de locuit, cu o intrare sau două. Dealtfel este cel mai frecvent tip, apoi casa cu trei încăperi, cu tindă la mijloc, deoparte și de alta ale tinzii două camere de locuit.

La majoritatea tipurilor, se întîlnește prispa, mărginită cu stilpi și balustradă, care în denumire locală, se numește sală.

Casele cu foișor, foarte răspîndite, în toate satele sînt caracteristice arhitecturii populare vîlcene, foișorul fiind unul din elementele de bază ce definesc arhitectura populară a zonei Jiblea-Berislăvești.

Prin numărul mare de exemplare întîlnite, casa cu foișor este una din cele mai izbutite realizări ale meșterilor locali.

Ne aflăm în prezența unei tradiții cristalizate, în nenumăratele forme ale culturii materiale și spirituale, ale poporului român, printre ele și cele ale arhitecturii. Ca și în alte ținuturi românești de o parte și de alta a Carpaților, această tradiție a folosit și în Vîlcea, mai ales lemnul pentru construirea nu numai a caselor, ci și a nenumăratelor altor feluri de construcții și unelte.

Pînă azi se poate vorbi de o adevărată „civilizație a lemnului” care dăinue în forme admirabile, unind funcțiile utilitare cu înfățișarea artistică.⁵

Materiale și tehnici de construcție.

Materialele de construcție a locuințelor și anexelor gospodărești, sînt cele care se află la îndemîna locuitorilor din abundență: lemnul și piatra, iar mai tîrziu cărămida.

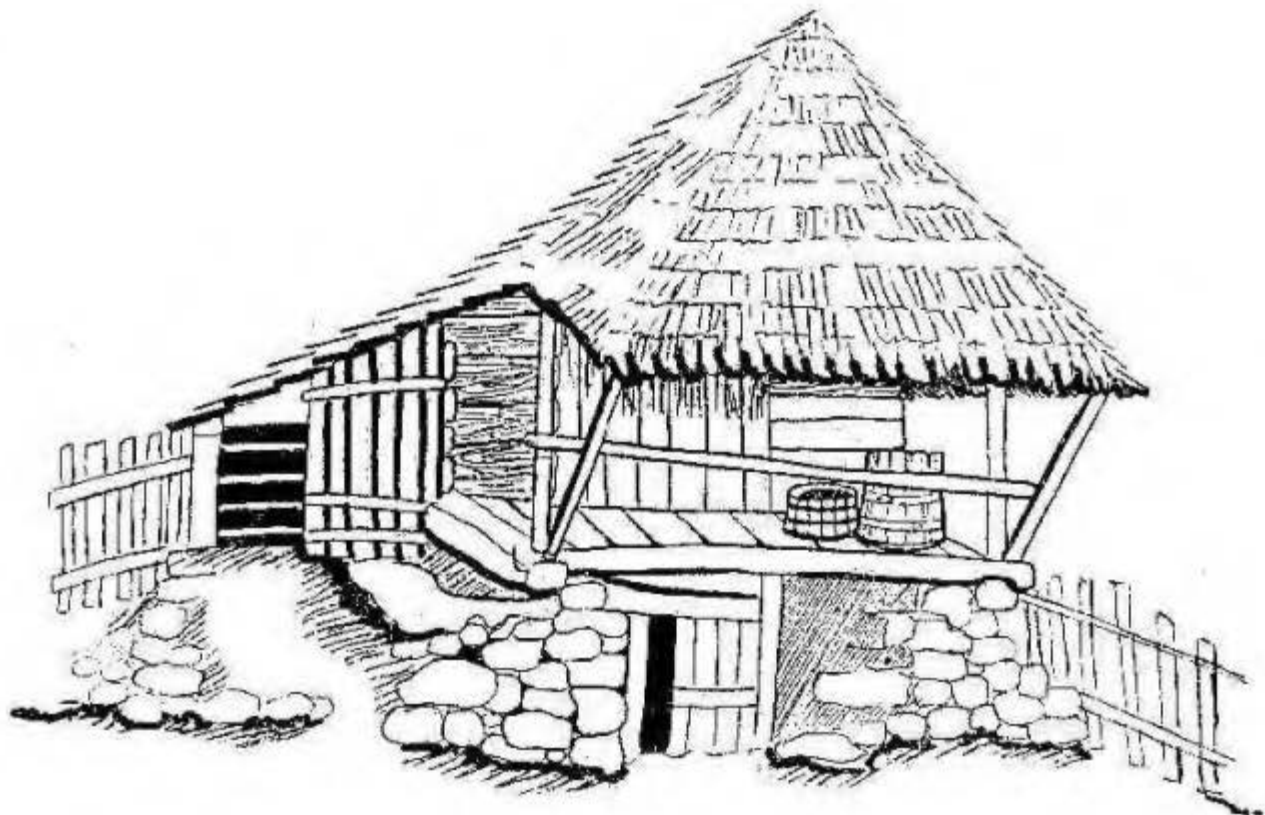
Pe diferitele feluri de temelii ale caselor se așază în primul rînd talpa casei, din lemn cioplit, de dimensiuni mai mari lemnul fiind de esență tare, de obicei stejar.

Rama dreptunghiulară, a tălpilor, este îmbinată prin mari creștături unghiulare, cu ajutorul căroră, capetele lemnelor se petrec, unul peste altul, ancorîndu-se puternic. Peste masiva ramă a tălpilor, se construiesc pereții casei din bîrne, încheiați în mai multe feluri:

— încheietură rotundă — se întîlnește mai ales la casele vechi, construite din bîrne rotunde, necioplite;

⁴ Paul Petrescu. P. H. Stihall — „Construcții țărănești din Vîlcea”, SCIA nr. 1, anul 1965 p. 131—158.

⁵ Idem, p. 135.

Căsoaie - Văcălie Alexandru

Comuna Berislăvești, sat Scaueni

— încheietură dreaptă, fiind cea mai frecventă, și se întâlnește la casele construite din birne cioplite, în patru munchii;

— încheietura în coadă de rindunică, folosită mai mult la anexe.

Peretele interior median se face din cărămidă sau piatră deoarece lângă el sînt așezate vatra focului și hornul.

Pentru pereții exteriori ai caselor, se folosesc alți birnele așezate orizontal, cît și împletituri de nuiele, lipite cu lut. Pereții sînt tencuiți și văruiți, tencuirea se face prin baterea unor nuiele de alun sau salcie, crăpate în două, numită în termen local, „Cercuială”, de care se prinde stratul gros de lut, apoi se așterne tencuiala subțire și varul.

Aproximativ de un secol, și-a făcut apariția pe scară relativ mare, și cărămidă, ca material de construcție. Trebuie spus că trecerea de la casele de lemn, la cele de cărămidă, s-a făcut prin forme intermediare, prin așa-numita tehnică de construcție „paintă”. Dealtfel această tehnică, este încă mult folosită în construcția caselor, și în zilele noastre, în satele unde există frecvente alunecări de teren (Șerbănești, Pătești, Seaca, Rădăcinești, Robaia).

Se construiește întîi un schelet de lemn, din grinzi cioplite, avînd secțiunea pătrată, de 10—20 cm, grinzile se fixează în talpa casei și între ele, prin scobituri. În ramele mari ale celor patru pereți, se fixează grinzi, de întărire, dispuse în X-uri. După ce scheletul de lemn,

Magazie - Sălătrucele

este terminat, acoperișul pus, se începe zidirea spațiilor, libere, cu cărămidă.⁶

Alături de lemn, și cărămidă, s-a folosit și piatra ce se găsește din abundență, adusă de râurile ce coboară din nord.

Ea apare în temelie, la casele vechi, talpa fiind pusă pe bolovani mari, așezați la colțurile construcției, apoi golurile fiind umplute cu piatră nelegată cu mortar — zidărie uscată.

Ca și lemnul, zidăria de piatră s-a folosit și la acareturi, îndeosebi la grajduri, pivnițe. Acoperișul locuințelor și al anexelor, este din șită, care se confecționa la munte și se aducea cu carele în sate. Acoperișul se așeza peste grinzile tavanului care susțineau la casele vechi, podina de fag, ulucit, peste care se așeza cosoroabele scurte, laterale. Deasupra acestui patruleter se așezau căpriorii, apoi lații, iar pe ei șindrila de brad, fag și mai rar stejar.⁸ Toate casele au acoperișul în patru ape; specific este acoperișul înalt, cu panta repede și cu coama scurtă pentru scurgerea rapidă a precipitațiilor. Pe partea din față a acoperișului, sînt așezate „cășițe” pe unde iese fumul din pod.

Dovada persistenței îndelungate a unor locuințe, reiese și din priciperea cu care localnicii și-au construit și acoperit locuința. La casa

⁶ Florea Bobu Florescu-Paul Sthall, Paul Petrescu „Arta pop. din zonele Argeș și Muscel”, anul 1968.

lui Moțoc Ioana din Șerbănești, streășina acoperișului de șită, coboară mult în jos, și se îndepărtează de perete, ferind-o de distrugerile cauzate de intemperii.

Casele noi au acoperișul ceva mai scund, iar coama este mai lungă.

Legat de desfășurarea cronologică prin studiu celor două elemente: elevația și foișorul, se poate reconstitui evoluția construcțiilor. În această direcție, considerăm că treapta dintii pe scara evoluției arhitecturii, este casa joasă, — cea mai veche locuință ce a rămas, destul de rar, ca un martor, al unor epoci trecute. Cele mai vechi case joase aveau talpa de lemn pusă pe bolovani sau pe un șir foarte scund de pietre. Ca plan au o încăpere sau două. Construcția acestui tip este simplă, formele ei, fiind strict funcționale. Pereții ei sînt solizi birnele încheiate cu îndemînare, acoperișul înalt, cu streășină destul de largă, ce apără de ploi, creează un spațiu izolator împotriva frigului și al căldurii, o singură ușă de intrare, două mici ferestre, la fațadă și pe lateral. Acest tip de casă, păstrează căldura în timp de iarnă, ce emană de la instalația rudimentară a vetrei de foc, liberă.

Ce impresionează, sînt proporțiile, dimensiunile și raporturile dintre volume. Cele mai multe din casele joase vechi, nu au prispă în față, ci doar o laviță așezată în consolă, pe o porțiune a fațadei. Cu timpul locul străvechii lavițe este luat de o platformă de scînduri ce se închide, cu o scundă balustradă care după un timp închide acest spațiu, formînd prispa. Apar apoi și cei doi stîlpi susținători ai streășinei lărgite, ca să apere și prispa, stîlpii fiind ciopliți în forme simple, robuste. Dezvoltarea ulterioară a casei joase, este legată de o mică înălțime a soclului de piatră, lucru ce atrage apariția unor scări, făcute din bolovani, sau piatră fasonată. Pornită de la necesitatea de a rezolva diferențe de nivel cit și pentru a mări spațiul folosibil și a conferi casei un caracter de întărire, se trece la construirea de socluri înalte.

Acest proces, are o legătură firească cu evoluția arhitecturii, proces ce începe pe la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și a luat amploare de la mijlocul secolului al XIX-lea.⁷

Cel mai frecvent este soclul asimetric, mai înalt în față, și mai scund în spate. În prima etapă, soclul se înalță la casele joase. Cu vremea, pentru a economisi piatră și a folosi volumul interior, încep a se amenaja pivnițe, (beciuri). Pe soclul de piatră, se dezvoltă o prispă mult mai mare, căreia i se schimbă și numele — „sală”, care este închisă cu parmalic de scînduri, traforate, sau cioplite cu barda. Acoperișul cu strășinile largi, continuă să rămînă unul din elementele importante, ale arhitecturii.

Înălțarea soclului și construirea pivnițelor atrage și mărirea dimensiunilor căselor. Pivnițele (beciurile) sînt construite pe urși masivi de stejar, ce susțin podeaua casei. Aceste spații servesc mai ales, pentru depozitarea țuicii și vinului produse tradiționale ale acestei zone, pomiviticele, precum și pentru proviziile de iarnă.

Foișorul este unul din elementele ce definesc arhitectura depresiunii Jiblea-Berislăvești. Prin numărul mare de exemplare întîlnite, casa cu foișor este o izbutită realizare a meșterilor locali. El este un

⁷ Paul Petrescu, P. H. Sthall „Construcții țărănești din Vilcea”, SCIA, nr. 1, 1965.

spațiu locuit semiadăpostit făcînd legătura între interiorul locuinței și curtea cu acareturi, legată de economia unei regiuni pomicole și viticole.⁸

La casele joase, chiar la cele cu două încăperi, foișorul este prezent, fiind construit la nivelul tălpilor casei, întotdeauna închis, cu parmalic de scînduri, așezarea sa fiind în stînga casei, (exemplu: casa Moțoc-Șerbănești).

La casele înălțate pe soclu, foișorul se află așezat deasupra intrării în pivniță, el poate fi legat de sală, sau poate fi și singur.

Considerăm că foișorul în arhitectura populară din zonă, apare în secolul XIX-lea; dovada acestei afirmații, este casa lui Drăghici Dumitru-Cristea din Sălătrucel, construită inițial cu o sală la fațadă, iar în anul 1870, după cum arată inscripția, reparațiile și transformările făcute, i s-a adăugat și foișorul.

Multe din casele cu foișor țin seama de piesajul în care sînt construite și au fațada îndreptată spre o vale deschisă sau spre perspectiva munților Cozia.

Mergînd pe linia evoluției prin înălțarea soclului pînă la doi metri, apare casa înaltă. Asemenea case, au apărut între anii 1900—1940, avînd atît un caracter istoric-social, cît și evolutiv⁹.

La asemenea case, pivnițele sînt boltite, construite din cărămidă, cu mai multe încăperi, de dimensiuni mari. Pentru zona Jiblea, există varianta în care la nivelul inferior se găsesc camere de locuit și pivnițe, în fața cărora se află o prispă deschisă. Sala de sus, este sprijinită pe stîlpi de lemn, sau zidărie.

Prispa de jos și sala de sus, sînt închise, cu balustrade de scînduri, traforate (vezi planșa cu casa înălțată Jiblea).

Noua arhitectură din satele depresiunii Jiblea-Berislăvești se distinge prin dimensiuni mult mai mari, casele sînt mai spațioase și mai înalte. Interesant este faptul că multe din construcțiile noi, mai păstrează încă, spiritul tradițional.

Planurile caselor

Cu materialele avute la îndemînă, folosind tehnicile dezvoltate în condițiile istorice și economice, pentru diferite perioade, în peisajul și mediul geografic specific zonei, meșterii locali au construit izbutite case.

Planul locuinței reprezintă expresia nevoilor de viață ale oamenilor, avînd un caracter funcțional.¹⁰

Planul înregistrat cel mai frecvent la casele vechi, este alcătuit din două încăperi, cu o singură intrare din afară.

În prima încăpere, în care se pătrunde și care face legătura cu exteriorul, sînt așezate în colțul dinspre peretele median vatra liberă și corlata (coșul de năie lipit cu lut.)

⁸ *Arta populară, în România — 1969, cap. arhitectura.*

⁹ *Arta populară din Vilcea, Monografia album — 1972. Cap. Arhit.*

¹⁰ Paul H. Stahl — „Planurile caselor românești—țărănești”, Sibiu — 1958.

Această primă încăpere, se numește „la foc”, fiind încăperea unde se face focul, ce servește atît pentru gătit, cit și pentru încălzit. La casele vechi, încăperea aceasta avea funcții multiple, aci gospodarii locuiau majoritatea timpului, se pregătea hrana, uneori, chiar se dormea. Din această încăpere, se trecea în a doua, care este încălzită de soba oarbă, cu gura aflată în prima încăpere, pe vatră, aceasta fiind „odaia bună” sau „la sobă”.

O altă categorie de planuri o constituie casele cu tinda rece, adică în care nu este vatră, aceasta fiind așezată în casă alături de odaia vecină, locuită a casei.

Un alt plan, este cel al casei cu două încăperi și două intrări separate. Uneori încăperile au legătură între ele. Cele două încăperi sînt denumite „odaia de dormit” sau „Celăruț”, aici fiind instalația de gătit și încălzit, iar cealaltă odaia bună în care se țin hainele și lucrurile cele mai bune ale familiei.

Se mai înregistrează apoi, planul cu trei încăperi și cu două intrări, plan ce a derivat din planul cu două încăperi.

La foarte multe case, în fața primei încăperi, se află foișorul, iar dedesubt o pivniță tip „Girlici”.

ARHITECTURA INTERIORULUI LOCUINȚEI ȚĂRĂNEȘTI

În studiul arhitecturii interiorului se constată condiționarea lui, de mediul natural, de ocupații, de stadiul dezvoltării tehnicii într-o anumită etapă, de schimburile culturale, cu zonele vecine.

După cum s-a arătat planurile cele mai frecvente, la casele vechi, sînt alcătuite din două încăperi (tindă și odaie).

Cu o singură intrare sau două încăperi, cu intrări separate de pe sală. În interior, ambele camere au plafonul cu grinzi aparente, pereții tencuiți și văruiți, iar podeaua din lut bătut.

La casele mai noi, plafonul nu are grinzi aparente, fiind tencuit, iar pardoseala camerei, de locuit, din scindură de brad.

În satele cercetate, tinda este numită „la foc”, căci aici este construită vatra liberă cu horn suspendat. Mobilierul se compune din două lavițe, așezate în unghiul format de peretele longitudinal și cel lateral, avînd aspect de paturi.

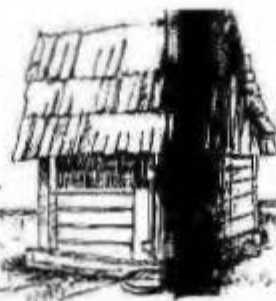
Ele sînt făcute din scinduri groase, fixate pe patru picioare, mobile, ce pot fi aduse lângă vatră. Mobilierul este completat, printr-o masă rotundă, cu scăunelele, un hambar pentru mălai și dulap masă. Pe corlată, pe vatră ori pe lavițe, stau obiectele de uz gospodăresc — țesutul, căldarea pentru măcnăligă, linguri de lemn, vase de lut smălțuite sau nesmălțuite.

Odaia bună, spre deosebire de prima, are un mobilier potrivit funcției și un aranjament pentru asigurarea unui anumit grad de confort, și a unei ambianțe plăcute, indicînd totodată o judicioasă economie de spațiu.

Interiorul locuinței țărănești, din zona depresiunii Jiblea, oglindește un caracter specific care nu a suferit influențe prea mari. Patul fixat pe țăruș, a fost înlocuit cu patul mobil, dar locul pe care îl deți-

Adăpost stupi

Coteț simplu

Coteț dublu.

Anexe gospodărești

Colina Berislăvești, sat Soăueni

nea de veacuri, îl păstrează și azi. La fel se poate spune și de masă, dulap, iacră. Sistemul de încălzire, în schimb, a suferit transformări importante. Vatra și corlatul au fost înlocuite cu soba cu gură, dublată cu soba oarbă, cu un oian, două sau chiar trei.

Până la începutul secolului nostru, pe pereții odăilor nu existau textile decorative. Abia în primul deceniu, al secolului nostru, sînt introduse velința, scoarța și covorul, ca obiecte de decor pe pături și la pereți de-a lungul patului. În aceeași perioadă s-a introdus masa (fața de masă) de bumbac aleasă în război.

În decorul interiorului, se observă unele preferințe, în funcție de specificul local, cit și de schimburile culturale, ce au avut loc cu zona Argeș. Astfel apar numeroase piese de mobilier, din Argeș și Loviște. Ca un element argeșean sînt servetele mici, lungi de 0,40—0,50 m ce se grupează pe perete, în formă de fluture.

Ornamentația lucrată în tencuială (Stucatură, Stuc) apare sub formă de rozele sau cu motive astrale: soarele, sau stelele, precum și motive florale.

CONSTRUCȚII GOSPODĂREȘTI

Casa țărănească este înconjurată de acareturi a căror structură constructivă se aseamănă cu a casei. Construcțiile gospodărești se află

de obicei în spate, sau alăturat locuinței și sînt destul de puternic concentrate în jurul ei pentru a folosi terenul la maximum, din apropierea gospodăriei de care sînt despărțite prin garduri din lați și blană. Dintre construcțiile gospodărești, mai importante, menționăm: bucătăria de vară („cunie”), în vecinătatea casei sau chiar alături; în spatele casei se află o magazie de alimente și lemne, ale cărei acoperiș este o continuare a acoperișului casei, care în denumire locală se numește „timnic”. Acestea pot avea pereții din birne și mai rar din piatră de riu.

Pivnița este construcție separată asemănător căsoaielor uneori împreună cu un hambar, ele fiind cu temelie de piatră de riu, pereți din birne, așezate pe orizontală și acoperiș din șită sprijinit pe căpriori, în patru ape.

Ca destinație se adăposteau în trecut hainele, alimente avînd sisteme identice de construcție cu cel al caselor. Unele au prispă în față, iar cele mai mari au uneori foisor și balustradă.

Slonul de vite, de diferite tipuri de la cele mai vechi din birne de lemn, pînă la cele din zidărie uscată, cu finărie sus construită din grinzi rare, în formă de X-uri, pentru aerisirea finului. Lateralele sau spaiele adăpostesc sub prelungirile acoperișului butoaie și buți pentru fermentarea prunelor. Grajdul cu finărie, apare la 70% din gospodăriile înregistrate. Marea frecvență a grajdului subliniază rolul important ce l-a avut creșterea animalelor chiar în acele gospodării care nu au caracter agricol și nici pastoral și a căror principală sursă de venit, o

¹¹ Georgeta Stoica, Arhitectura interiorului locuinței țărănești, Rm. Vilcea, 1974.

formează vinderea de produse pomicole. Privite din punctul de vedere al materialului și al tehnicii de construcție, grajdurile sînt de mai multe tipuri :

- grajd vechi de birne lungi, încheiate stînește ;
- grajd de birne scurte prinse în amnare ;
- grajd din scînduri groase, verticale, prinse pe schelete de grinzi ;
- grajd din paianță — schelet de grinzi și cărămidă ;
- grajd de cărămidă.

După felul cum este împărțit, grajdul poate fi :

- cu o singură încăpere ;
- cu două încăperi alăturate ;
- cu două încăperi și slon deschis între ele pentru unelte agricole și car.

Povernele sînt construcții speciale pentru adăpostit cazanele de țuică și pentru fabricat țuica.

Datorită livezilor mari de pomi, în fiecare localitate există cel puțin o povarnă. Mai menționăm alte construcții gospodărești : cocina cu suprapunerea ei, a coteșului de păsări și pătulele de „aciuială”.

Lîngă garduri, și la răscruci, sau chiar în curțile gospodăriilor se află fîntîni cu cumpănă, sau așa-numitele troițe.

Existența unei rețele hidrografice bogate, cu debite permanente, a determinat construirea de instalații tehnice acționate de apă. Un loc important în cadrul instalațiilor tehnice, îl ocupă morile cu cupă. Pe lîngă morile de apă, mai vechi, au existat vîltori și pive, cele mai multe situate la Sălătrucel, Pătești, Rădăcinești. Numărul joagărelor acționate cu apă este redus, înregistrîndu-se doar un singur joagăr în satul Pătești, aflat în părăsire și ruinat.

BIBLIOGRAFIE

1. Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate, și înaintarea României spre comunism.
2. Arhitectura populară în România. Editura Academiei 1971.
3. Arta populară în România — editura Academiei R.S.R. — București 1969.
4. Arta populară din Vilcea — monografie-album 1972.
5. Badea Lucian și Rusănescu C. Județul Vilcea, Buc. 1970.
6. Florea Bobu, Florescu, P. Sthall, P. Petrescu — Arta populară din zonele Argeș și Muscel — editura Academiei R.S.R., Buc. 1967.
7. Georgela Stoica — Arhitectura interiorului locuinței țărănești — Muzeul din Rm. Vilcea, 1974.
8. H. Sthall — Case noi țărănești — SCIA — Seria artă plastică, —11— 1964.
9. I. Vlăduțiu — Etnografie românească, ed. științifică Buc. 1973.
10. Paul Petrescu — H. Sthall, Construcții țărănești, din Vilcea. SCIA — 12/1965, nr. 1.
11. Paul Petrescu — Casa cu foișor țărănescă la români. SCIA seria V—/1958.
12. Paul H. Sthall — Planurile caselor românești țărănești, Sibiu — 1958.